

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

дання різного рівня складності. Наприклад, скласти діалог на матеріалі уроку про сферу застосування числівника або підготувати інтерв'ю про свято, що відбулося чи відбудеться нещодавно із використанням порядкових і неозначено-кількісних числівників.

Отже, особливостями узагальнення й систематизації знань із теми «Числівник» у 11 класі є правильний підбір форм і методів роботи, які допоможуть учням в узагальненні знань.

Ми вважаємо (враховуючи брак часу, виділеного Програмою на дану тему), що ефективними для опрацювання теми будуть групова та індивідуальна форми роботи, частково-пошуковий, дослідницький методи та метод вправ.

Література:

1. Лященко М. Формування мовленнєвої компетенції//Українська мова і література. (Шкільний світ). –2011. – №8. –С. 9.
2. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах : Підручник для студентів-філологів /За редакцією М. І. Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2000. – С. 127.
3. Українська мова. 10-11кл. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям (профіль – українська філологія). Профільний рівень / Л. І. Мацько, О. М. Семенов. – К. : Грамота, 2011. – 135 с.

*Прилепська Н.В., Данильченко Н.Г.**

НЕТРАДИЦІЙНІ УРОКИ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті обґрунтовано доцільність проведення нетрадиційних уроків позакласного читання в початковій школі.

У змісті початкової освіти читанню належить особлива роль. Важливо усвідомити, що в початковій школі формується не просто учень, який уміє читати, а мовна особистість, з достатніми комунікативними можливостями, мотивацією до самостійного читання. Ця якість увінчує зусилля вдумливих учителів, батьків, бібліотекарів, які мотивують дітей до спілкування з найкращими дитячими книгами [7, с. 3].

Але в інформаційно-насиченому суспільстві розвивати інтерес до самостійного читання в дітей 8-10 років складно. Це зумовлено передусім можливістю задоволення їхніх природних пізнавальних інтересів не через читання, яке вимагає неабияких зусиль, а через перегляд телевізійних програм, комп'ютерні ігри, неформальне спілкування.

О. Петренко зазначає: «Сьогодні діти тягнуться до комп'ютерних технологій, як свого часу старше покоління до книги, а середнє – до кінематографа і телебачення. Це наслідок сього-

* © Прилепська Н.В., Данильченко Н.Г.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

дення: кожна доба має свої засоби самовираження. Проте не слід забувати, що ігнорування здобутків минулого щодо книжкової культури та історичних коренів є таким же небезпечним, як і їх міфологізація... Надзвичайно багата етнічна книжкова культура нашого народу дає підстави сподіватися на майбутній розвиток книжкової культури дитинства» [5, с. 61-64].

Так уважають книгознавці, і педагогам, варто це враховувати. Проаналізувавши причини зниження читацької активності, можна визначити шляхи позитивних змін, що відбуваються в нашому суспільстві:

- конструктивна державна політика в галузі книговидавництва, доступні ціни та якісна продукція для всіх вікових категорій;

- оновлення й поповнення бібліотечних фондів;

- важлива роль сім'ї у формуванні читацької активності дітей;

- цілеспрямований вплив на уроках позакласного читання через творчі нетрадиційні форми роботи вчителя.

За роки незалежності з'явилося чимало дитячих журналів для молодших школярів. А саме, нова серія «Читаю сам» (укладач В. Мартиненко), що охоплює 10 тоненьких книжок. Цей набір є доброю основою для мотивації самостійного читання і творчого розвитку дітей [3]. Отже, оскільки любов до читання впливає на розвиток духовності, творчих здібностей особистості, формування її моральних ідеалів, уроки позакласного читання повинні бути цікавими й незабутніми, учні мають чекати на них з нетерпінням [6].

Мета даної статті – висвітлити використання нетрадиційних уроків позакласного читання в початковій школі.

Швидкий розвиток науки, зростання обсягів нової інформації, потребують від школи підготовки активних самостійних людей з розвиненими творчими здібностями. Очевидно, одним із можливих варіантів розв'язання даного питання може стати застосування нестандартних форм проведення уроків. Добірка нестандартних уроків досить різноманітна. На даний час налічується біля п'ятдесяти нестандартних форм проведення уроків, які використовують учителі у своїй роботі. Тому форми уроків позакласного читання, які застосовують у сучасній початковій школі можна згрупувати наступним чином:

- бібліотечні уроки; віршовані (римовані) уроки;

- уроки-дискусії (діалог, диспут, засідання, круглий стіл, практикум, конференція);

- уроки-звіти (аукціон, інтерв'ю, ерудит, концерт, презентація, ярмарок);

- уроки-дослідження (знайомство, панорама);

- уроки-змагання (брейнг-ринг, вікторина, КВН, конкурс, турнір);

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

- уроки-мандрівки (екскурс, екскурсія, марафон, подорож);
- уроки – сюжетні замальовки (вечорниці, драматизація, казка, ранок, виставка, фестиваль, усний журнал);
- інтегровані уроки [4].

Формуючи читацьку самостійність, необхідно забезпечити дітям можливість потрапити в бібліотечні фонди та читальні зали. Важливо сформувати в молодших школярів ставлення до бібліотеки, як до невичерпного джерела інформації, фундаменту освіти й самоосвіти, осередку, де можна не лише поповнити знання, але й поспілкуватися чи посперечатися з однодумцями.

Бібліотечні уроки – незвичайні, їх мета – виховання культури читання, інтересу до книжки, розвитку бібліотечно-бібліографічних навичок. Важливо, щоб теоретичні знання подавались з елементами використання грамзаписів, мультфільмів, діафільмів, ігор, конкурсів. Неоцінена роль цих уроків, оскільки вони сприяють вихованню культури думки, без якої неможливе успішне навчання й загальна культура людини на шляхах безперервної літературної основи.

Уроки-звіти – особливі і за змістом, і за формою їх проведення. Варто зазначити, що молодші школярі тяжіють до групових форм роботи, сприймають їх, як цікаву навчальну гру. Готуються і працюють із більшою віддачею і відповідальністю. Крім того, організація таких форм роботи дає змогу кожному школяреві активно проявити себе, показати і застосувати свої читацькі знання в нових умовах. Такі уроки потребують певної підготовки. За два тижні до кожного проводиться коротка настановча бесіда, повідомляється тема і форма його проведення. Класоводові варто продумати склад кожної групи, урівноважуючи побажання та психологічну сумісність школярів.

У сучасному педагогічному процесі значного розвитку набула ідея міжпредметної інтеграції. Інтегровані уроки ставлять за мету спресувати споріднений матеріал навколо однієї теми. Для підготовки інтегрованих уроків позакласного читання необхідно зіставити матеріал різних предметів для виділення тем, близьких за змістом або метою використання. Найбільш відповідальним етапом підготовки інтегрованого заняття з позакласного читання є визначення завдання уроку. Позакласне читання інтегрується з природознавством, народознавством, образотворчим мистецтвом, музикою. Так, уявлення про «ілюстрацію в книжці» можна сформувати й набути відповідних навичок на інтегрованому уроці позакласного читання та мистецтва. За способом інтеграції існують різні типи інтегрованих уроків, де словесна творчість поєднується з ігровою та предметно-практичною діяльністю (малювання, відгадування загадок, діалог, ознайомлення з довідками, народознавство); де відбувається спілкування з природою, народознавством (відгадування зага-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

док, виразне читання, інсценізація, хореографія); через сприймання музичного і образотворчого мистецтва (художня праця, природознавство, інсценізація, відгадування загадок, виразне читання віршів, елементи хореографії); сприймання та аналіз тексту художнього та пізнавального характеру на природничу, історичну, народознавчу тематику (слухання музики, співу, сприймання картин, діафільмів) [2]. Підготовка і організація проведення інтегрованих уроків потребують великої роботи вчителя, сприяють всебічному розвитку дитини.

Учнівська конференція – це важлива форма навчання, яка сприяє формуванню знань, умінь і навичок учнів, їх закріпленню та вдосконаленню, поглибленню й систематизації. Це комплексна форма узагальнення результатів самостійної пізнавальної діяльності учнів під керівництвом учителя, що здійснюється завдяки спільним зусиллям учителя та учнів. Метою конференції є поглиблення, зміцнення та розширення здобутих знань; розвиток і саморозвиток творчих здібностей учнів, їхньої читацької активності; створення передумов самовиховання, самовдосконалення [9].

Уроки-ігри характеризується високим ступенем активності дітей. До навчальної роботи залучаються навіть несміливі та сором'язливі учні, що сприяє їхньому самоствердженню в класному колективі. При цьому виховуються свідомо дисципліна, самостійність, ініціативність, творчість.

Яку б дидактичну мету не передбачав такий урок, він обов'язково має базуватися на грі, проводитися в ігровій формі, містити ігрові прийоми тощо. Гра – найпривабливіша діяльність для дитини, але на уроці – не розвага, а звичайні справи, замасковані в цікаву форму. Гра органічно об'єднує триєдину мету навчання: освітню, розвивальну, виховну. Збуджена під час гри думка підводить до самостійних пошуків, висновків і узагальнень, які, у свою чергу, зміцнюють знання й перетворюють їх на переконання. Під час гри в дитини виявляються й розвиваються індивідуальні особливості, можливості, здібності, пам'ять, мислення, загострюється увага. І саме в іграх виховується культура спілкування дитини з колективом.

Відомо, що останні роки триває пошук ефективних методів та прийомів навчання, завдяки яким пасивна позиція дитини має змінитися на активну.

Розвиток мовленнєвих здібностей учнів – одне із найважливіших завдань сучасної школи. Нині вже знайдено таку форму діяльності, яка, по-перше, є тренінгом комунікативних навичок, а по-друге, яскраво демонструє результати багатогранної роботи у формуванні цих здібностей особистості. Саме дискусія під час уроків позакласного читання дуже добре допомагає в цьому. Успіх таких уроків залежить від ерудиції педагога, його вміння створювати на уроках позакласного читання невимуше-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

ну обстановку. Класовод не нав'язує дітям своїх думок, оцінок, висновків. Вихованці разом з учителем міркують уголос про те, що їх хвилює, цікавить. Таким чином, уроки-дискусії на поза-класному читанні дають прекрасну нагоду виявляти різні позиції щодо певної проблеми або зі складного питання та залучити дітей до активної роботи, сприяють розвитку пізнавальних інтересів школярів, збагаченню лексичного запасу, необхідного для висловлювання своїх думок як усно, так і письмово.

Уроки-дослідження створюють умови для розвитку самостійної роботи учнів, базуються на аналізі ситуації в прочитаній літературі, але надалі ускладнюється будь-якою проблемою із життєвого досвіду. Аналізуючи і досліджуючи певну ситуацію, діти працюють над розв'язанням проблеми, знаходять аналогічні приклади з літератури. Такий вид роботи сприяє активізації самостійного мислення учнів. Це захоплює дітей, заглиблює розум і напружує волю в розв'язанні поставлених завдань. Наприклад, спираючись на власний досвід, скласти життєву ситуацію, яка відповідає вислову «Найкращий подарунок – зроблений своїми руками» тощо.

Однією з найцікавіших форм нестандартних уроків поза-класного читання є уроки-мандрівки. Особливість цих уроків полягає в тому, що педагогічний процес реалізується як в умовах класного приміщення, так і поза ним. Зрозуміло, що в умовах класної кімнати проводяться заочні уроки -мандрівки. Їх різновидами можуть бути уроки-екскурсії (у минуле, у майбутнє), уроки-подорожі (по казках Ш. Перро, подорож шляхом Герди, прогулянка лісом, твори про тварин). У свою чергу власне мандрівки – це уроки-екскурсії (у природу, до літературного чи краєзнавчого музею тощо) [1].

Уроки – сюжетні замальовки – це ті, що побудовані на конкретному театральному сюжеті, де діти виконують певні завдання або «маленькі» ролі.

Уроків-вечорниць, казок, спектаклів тощо... школярі завжди чекають з нетерпінням. Вони вимагають значної підготовки, до якої залучають батьків. Отже, відбувається тісний зв'язок «сім'я – школа», що важливо в будь-який період навчання дітей. Такий творчий процес дає змогу не тільки поповнювати словниковий запас учнів, розвивати їхнє мовлення, а й навчити дитину володіти своєю поставою, жестами, мімікою.

Віршовані уроки з позакласного читання проводяться у віршованій формі. Усі етапи такого уроку, усі завдання і пояснення – римовані тексти. Як правило такі уроки позакласного читання проводяться після підсумкових уроків, стають справжнім святом для учнів і вчителя [8]. Спостереження показали, що після таких римованих уроків позакласного читання діти грають «у рими», а деякі, за свідченням батьків, пробують самі складати вірші. Римовані уроки можна використати після вивчення

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

на уроках читання теми «Уже весняне сонце припікає» та побудувати на основі віршів про весну.

Нестандартні уроки з позакласного читання дають велику можливість забезпечувати інтелектуальний розвиток дитини. Організуючи заняття з позакласного читання, перш за все слід дбати про розвиток розумових здібностей учнів, викликати в дітей потребу міркувати, робити висновки, узагальнення. Найперші «помічники» в цьому для вчителя – добре сформовані, продумані пізнавальні завдання, спрямовані на розширення і збагачення знань дітей.

Тому ми вважаємо, що використання саме нестандартних уроків позакласного читання допомагає педагогам розкривати творчий потенціал учнів, формувати інтерес до читання, розвивати бажання набувати нові знання.

Література:

1. Байбара Т. М. Урок-екскурсія. Методика його організації і проведення // Початкова школа. – 1998. – №11. – С. 11-13.
2. Гайдай Є. П. Інтеграційні методи навчання молодших школярів // Бібліотека вчителя початкових класів. – 2003. – №1. – С. 1.
3. Мартиненко В. Позакласне читання (навчальна програма) // Початкова школа. – 2003. – №2. – С. 39-43; №12. – С. 39.
4. Ночвінова О. Нестандартні форми роботи педагога // Початкова школа. – 1998. – №11. – С. 4-7.
5. Петренко О. Феномен української дитячої книги // Рідна школа. – 2000. – №11. – С. 61-64.
6. Програма. Позакласне читання // Початкова школа. – 2003. – №12.
7. Савченко О. Я. Методика читання в початкових класах. – К. : Освіта, 2007. – С. 3.
8. Чекіна О. Нестандартні форми проведення уроку // Початкова освіта. – 2004. – №5. – С. 2-13.
9. Чмир Н. Урок – конференція з позакласного читання // Початкова школа. – 2003. – №4. – С. 13-16.

Пушкіна З.П.*

РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ СПОСОБІВ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ КВАДРАТНИХ РІВНЯНЬ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

У статті обґрунтовано доцільність знайомства учнів з різними способами розв'язування квадратних рівнянь шляхом проведення нестандартних уроків, подано опис уроку-симпозіуму

Вивчення квадратних рівнянь потребує особливої уваги, адже за допомогою цих рівнянь розв'язується багато задач з математики, фізики, хімії, техніки.

Виникає необхідність у глибокому дослідженні всіх видів квадратних рівнянь та способів їх розв'язування. Важливо ще

* © Пушкіна З.П.